Peter Östman kd

Skriftligt spörsmål om patientens rätt till valfrihet och vård på svenska

Till riksdagens talman

Samkommunen för social- och hälsovård Soite har tio medlemskommuner inom specialsjukvården: Halso, Kannus, Kaustby, Karleby, Kronoby, Lestijärvi, Perho, Reisjärvi, Toholampi och Vetil. Tillsammans med sju av dessa kommuner samarbetar man om grundservice. En äldre person kan, enligt uppgjorda avtal transporteras för vård från en kommun till en annan.

Radio Vega rapporterade den 3.10.2016 om en 90 årig svenskspråkig patient, som mådde mycket dåligt när hon kom in på jouren i Karleby. På jouren var det fullbelagt och patienten fick vänta på en bädd, från klockan 13 till närmare klockan 18, innan någon undersökte henne. Efter att läkaren undersökt patienten konstaterades, att hon hade så lågt natriumvärde att det fanns risk för kramper. Då ville läkaren skicka patienten med ambulans till Reisjärvi, en helfinsk ort i Norra Österbotten 120 kilometer bort, eftersom det inte fanns några lediga bäddavdelningsplatser i Karleby.

Dottern till den 90-åriga patienten godkände inte en flytt till Reisjärvi, varpå läkaren blev arg. Dottern gick dock inte med på det, utan frågade läkaren om det fanns plats i Terjärv på vårdcentret eller på Malmska sjukhuset i Jakobstad. Läkaren svarade att Terjärv vårdcentral inte längre tar emot patienter kvällstid och till Malmska måste man ha en betalningsförbindelse och att få den skulle ta en vecka. Först kl. 22 på kvällen flyttades patienten från korridoren till ett eget rum i anslutning till jouren. Vid midnatt togs patienten in på avdelning på Mellersta Österbottens centralsjukhus.

I intervjun för Radio Vega bekräftar överläkare Risto Hannula på samjouren i Karleby att man inte alltid kan beakta språket när man placerar en äldre person. Libeckska sjukhuset i Karleby är för tillfället i dålig skick och man har varit tvungen att stänga en avdelning. Därför finns det inte tillräckligt med platser på bäddavdelningen i Karleby.

Det finns flera liknande fall som det aktuella. Rätten till vård nära hemmet på det egna modersmålet beaktas inte. Det pågår ambulansrally med äldre patienter mellan bäddavdelningarna i samaretsområdet, bl.a. inom Soites medlemskommuner. En del åldringar har tillbringat natten i ambulans. Äldre mänskor bemöts på ett omänskligt sätt i livets slutskede.

Rätten att förstå och bli förstådd ska vara en av de avgörande faktorerna när det gäller vård. Kommuners och kommunalt uppehållna institutioners språkanvändning styrs av grundlagen, språkla-

gen, en del annan speciallagstiftning, samt kommunens egen förvaltningsstadga och instruktioner. Grunden för Finlands tvåspråkighet formuleras i grundlagens (731/1999) 17 § 1 och 2 mom.: "Finlands nationalspråk är finska och svenska. Vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk skall tryggas genom lag. Det allmänna skall tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhälleliga behov enligt lika grunder." Grundlagsbestämmelsen uttrycker en tydlig princip om språklig jämställdhet och ålägger det offentliga att tillgodose båda språkgruppernas behov enligt lika grunder.

Service på svenska är således en grundlagsenlig rättighet, på samma sätt som rätten till utbildning och sjukvård. Enligt språkbarometer undersöknigar finns det många finskspråkiga som tror att service på svenska endast hör till speciallagstiftningen, att det är en kvalitetsfaktor, eller att den i någon mån är förhandlingsbar. Likaledes är det vanligt att den svenska servicen uppfattas som ett tillägg eller som en ytterligare pålaga och inte som en normal del av den dagliga verksamheten.

Enligt språkbarometer undersökningar finns det fortfarande många finskspråkiga, särskilt bland mänskor som inte bott på tvåspråkiga områden, som tror att alla svenskspråkiga faktiskt kan tala finska. En hel del finskspråkiga tror att svenskspråkiga endast vill envisas med sin svenska av principiella skäl. Även personer med goda kunskaper i det andra nationalspråket kan dock känna sig synnerligen osäkra inför läkarbesök, skatteärenden eller inom andra områden med ett specialiserat språkbruk.

Regeringen har presenterat ett utkast till en proposition gällande en ändring av hälso- och sjukvårds- och socialvårdslagen, samt ett utkast till statsrådets förordning om grunderna för brådskande vård och villkoren för jour inom olika medicinska verksamhetsområden. Ett av syftena med reformen, är att säkerställa att hela befolkningen har en jämlik tillgång till social- och hälsovårdstjänster. Detta omfattar även jämlikhet mellan språkgrupperna. För att uppnå en likvärdig tillgång till service på svenska och finska, är det viktigt att bedöma vad konsekvenserna av reformen i praktiken innebär för den svenskspråkiga befolkningen.

Det är uppenbart att tillgodoseendet av de grundläggande språkliga rättigheterna kommer att försämras avsevärt utgående från den föreslagna jourstrukturen. En sådan försämring är inte i enlighet med de krav grundlagen ställer på en administrativ reform. Utkastet till propositionen är mycket bristfällig, när det gäller bedömningen av förslagets konsekvenser och bedömningen av de olika sjukvårdsdistriktens förutsättningar, att tillhandahålla jourtjänster och specialiserad sjukvård. I utkastet till proposition finns ingen bedömning alls av hur reformen påverkar tillgodoseendet av de grundläggande språkliga rättigheterna. Förslaget bör justeras, så att de språkliga rättigheterna kan garanteras för den svenskspråkiga befolkningen i Österbotten, Sydösterbotten och Mellersta Österbotten. En grundligt utförd språkkonsekvensbedömning av reformen skulle vara en klar signal på att regeringen förbinder sig att uppehålla två nationalspråk i Finland.

Med hänvisning till 27 § i riksdagens arbetsordning ställer jag följande spörsmål till den minister som saken gäller:

Kommer regeringen att göra en språkkonsekvensbedömning före man fattar ett slutgiltigt beslut angående ändringen av hälso- och sjukvårdslagen och socialvårdslagen, samt stats-

rådets förordning om grunderna för brådskande vård och villkoren för jour inom olika medicinska verksamhetsområden,

på vilket sätt ämnar regeringen genom lagstiftning, säkerställa patientens valfrihet vad som gäller val av vårdinrättning och

på vilket sätt ämnar regeringen verkställa det som grundlagen förutsätter angående patientens rätt till betjäning på sitt modersmål?

Helsingfors 3.10.2016

Peter Östman kd